

Whistleblower-udstilling stiller spørgsmål til digital ret og retfærdighed

På Charlottenborgs aktuelle udstilling støder man både på whistleblowere som Chelsea Manning, Julian Assange og Edward Snowden, men også Una-bomberen Ted Kaczynski, det aggressive internetfænomen 'lulz' og højreekstremisten Anders Breivik. Udstillingen spørger på interessant vis: Hvem ejer retten til at definere, om whistleblowere er samfundets helte eller fjender?

Af Pernille Lystlund Matzen

Med de seneste afsløringer af et dansk firmas eksport af masseovervågningsudstyr til lande som Saudi-Arabien og Qatar kan der vist ikke herske tvivl om, at information både er et potent våben og en lukrativ salgsvare, der har brug for en stærkere etisk indpakning. Allerede i 1990'erne begyndte de første onlineaktivister at opvise digital 'civil ulydighed' i protest mod nettets tiltagende kommercialisering og kontrol, og særligt inden for de seneste år er whistleblowere og hacktivistere blevet prominente figurer i diskussionen omkring deling af information på nettet.

Men hvilke etiske eller retslige principper kan overhovedet legitimere internetaktivisme, og hvori ligger forskellen mellem at være hacker, whistleblower og selv-tægtsmand?

Det er de centrale og yderst aktuelle spørgsmål, som udstillingen *Whistleblowers and Vigilantes – Figurer fra den digitale modstandskamp* stiller. Gennem en eklektisk blanding af tv-klip, dokumentation, illustration og kunstværker får udstillingen præsenteret et kulturhistorisk vue over den digitale modstandskamp. Et fascinerende landskab af etiske gråzoner og et kontroversielt persongalleri af hackere, whistleblowere, kunstnere, terrorister og aktivister, der til udstil-

lingens store ros virkelig formår at sætte disse spørgsmål til debat.

Desorienterende arkiv
Kuratorerne bag udstillingen, Inke Arns og Jens Kabish, der oprindeligt producerede udstillingen til Hartware MedienKunst-Verein i Dortmund i 2016, har inddelt udstillingen i seks forskellige definitioner af retten til digital ulydighed, lige fra »Naturretten«, ideen om at handle i overensstemmelse med en højere (moralsk) lov, til »Selvtægt«. Ud-

Gennem dette ikke-kronologiske, lettere desorienterende arkiv sætter udstillingen etikken omkring digital ulydighed på spidsen

stillingseksemplerne er derfor bygget op på tværs af kronologi og politiske sympatier, så en graffiti-tekst af anarkistkollektivet Tiqqun eksempelvis er udstillet sammen med et foto af verdens første whistleblower Daniel Ellsberg (der lækkede hemmelige dokumenter om USA's militærstrategi i Vietnamkrigen) og et diagram over Snowdens afsløring af NSA's masseovervågning.

Gennem dette ikke-kronologiske, lettere desorienterende arkiv sætter udstillingen etikken omkring digital ulydighed på spidsen. I et kontroversielt kuratorisk greb føjes højreekstremisten Anders Breivik eksempelvis ind under samme kategori om »Selvtægt« som hacktivistene Anonymous. For når Anonymous legitimerer deres aktioner ud fra et princip om selvjustits, hvordan adskiller deres motivation sig så fra Breiviks?

Man fornemmer på udstillingen også en grundlæggende diskrepans mellem whistleblowerens offentlige image som demokrati- og frihedskæmpere, og den amerikanske regerings systematiske »War on Whistleblowers«. Her kommer en tankevækkende uoverensstemmelse mellem statens og befolkningens ideer om digital ret og retfærdighed til syne.

Udstillingens store styrke er denne selvsikre præsentation af stoffet som en diskussion frem for en konklusion. Vidt forskellige positioner og politikker udfoldes side om side og skaber masser af plads til, at beskueren kan drage sine egne konklusioner og historiske paralleller på tværs af materialet.

Æstetisk pusterum

Den omfangsrige kulturhistoriske præsentation gør dog, at udstillingen som helhed bliver en anelse formidlingstung, ikke mindst på grund af de mange (lange!) tv-udsendelser, kulturhistoriske artefakter og talrige formidlingstek-

ster, der bevirker, at de visuelle eksempler kvæles en smule i tekst og tale.

Man kunne sagtens have forestillet sig et større arbejde med at præsentere de kulturhistoriske ideer og figurer i et langt mere fængende visuelt sprog, der indbød til større nysgerrighed og fordybelse. Især når det netop er en kunsthall, udstillingen præsenteres på. Imidlertid har det uden tvivl været en vanskelig kuratorisk opgave at give internettets strøm af information en interessant materiel form.

Heldigvis balanceres den kulturhistoriske præsentation af flere interessante samtidskunstværker, der giver tiltrængte æstetiske pusterum. Blandt andet kan man opleve den israelske samtidskunstner Omer Fast's virtuose videoværk »5.000 Feet is the Best« (2011), der i en blanding af fiktionsskener og virkelige interviews skildrer dronepilotens afkoblede, men fatale rolle i krig.

Også Trevor Paglen, én af den

digitale samtidskunsts mest interessante, kritiske figurer, har det sorthumoristiske værk »Symbolology« (2007) med på udstillingen. Kunstværket består af en samling militærmærker over tophemmelige, statslige forsvarsprogrammer med navne som *The Ghost Squadron* og *A Lifetime of Silence*, der illustrerer det absurde i at lave visuel branding til usynlige, hemmelige operationer.

Det berlinbaserede kollektiv Peng! Collective har i Charlottenborgs indgangshal installeret telefonboksen »Call-A-Spy« (2016), hvor man (måske) kan få en medarbejder fra PET eller NSA i røret. I disse værker oplever man både engagerende og seriøse undersøgelser af retssikkerhedsmæssige gråzoner som masseovervågning og dronekrig, der alene gør udstillingen et besøg værd.

På sidste års Roskilde Festival vakte Edward Snowden stor begejstring hos publikum, da han over en live-video på storskærmen proklamerede:

»Nogle gange er den eneste moralsk rigtige beslutning at bryde loven.«

Det er dette centrale udsagn og vigtige moralske spørgsmål, Charlottenborgs aktuelle udstilling tester og belyser fra forskellige vinkler. Efter at have set udstillingen står jeg ikke tilbage med et klart svar, men en bittersød fornemmelse af påtrængende nødvendighed.

kultur@information.dk

Det har uden tvivl været en vanskelig kuratorisk opgave at give internettets strøm af information en interessant materiel form

'Whistleblowers and Vigilantes – Figurer i den digitale modstandskamp'. Kunsthall Charlottenborg. Nyhavn 2, 1051 København K. Indtil den 13. august.